

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De compositione, secunda parte elocutionis. Capvt III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Quint. l. 2.
c. 8.
De verbis
oratoriis.
vide Cic. 3.
de Orat.
sect. 150.

delicias, quod plerunque faciunt, vt humilitatem verborum vitent, vt ille, qui in Actione Ibericas herbas se solo nequicquam intelligente dicebat, nisi irideas hanc vanitatem Cassius Scuerus, sparium cum dicere vellet indicasset. Solent hic in delectu verborum Rhetores nonnulla tradere de factis, protrahitis, substractis, commutatis, sonantibus, exilibus, sordidis, grandibus, vastis, quæ pluribus prosequi superucaneum esse arbitror. Nam puri, dilucidi que sermonis ratio, in linguis præsertim antiquis, tota ex veterum scriptorum imitatione, & magistro vsu dicendi petenda est. Ac demum bona verba habenda sunt, quibus locupletissimi quique dictionis authores, & magistri vsi sunt, quibus nisi fueris contentus, frustra sonantes literulas, & syllabas aucupabere.

De compositione, secunda parte elocutionis.

CAPVT III.

Compositio est structura partium orationis (vt definit Halicarnasseus) λέξις παρ' ἄλλα τῶν τῷ λόγῳ μορίων, ἀδὴ καὶ σοικεῖα τινεὶ λέξεως χαλοῦσι. Eius officium est, verba inter se connectere, vt ne quid asperum, aut yastum, ne quid obscuratum negligentius, ne quid expressum putidius. Deinde singula inter se concisa colis distinguere, mox etiã numerofo periodorum ambitu vincire.

Compositio-
ni s artifices
comparan-
tur cum
Phrygiis.

Eius vis moderata, maximè verò in orationibus plurimum obtinet suauitatis, & vt ait citatus author, ἀφροδίτῳ ᾧ λόγῳ περιτίθησι. Atque vt artifices, qui versicolore ornatu vestimenta distinguunt (Græci ποικίλεις Latini Phrygiones, & plumarios appellant) plurimum rei vestitiaræ decoris addiderunt: Sic, qui eleganti verborū textura conficiunt orationem, exornatiuum illud genus, quod totum penè in delectatione situm est, magna voluptate perfuderunt. Verba quantumuis lecta sint, & nobilia, plurimum suauitatis, & ornamentorum amittunt, nisi aliqua structuræ ratio, & concinnitas accedat. Res enim perinde se habet, atque in mentis sensibus, quantumuis illi generosi fuerint, emarcescunt, nisi orationis perspicuitate, copia, felicitate promantur: sic lepor

ille verborum, sine structuræ lenocinio deflorescit.

Hoc Dionysius Homericorum versuum exemplo declarat, qui cum verbis consentit humilibus, tamen ex iunctura concinnitate plurimum iucunditatis hauserunt, sunt autem illi.

Τὼ δ' αὖτ' ἐκκλήσις Ὀδυσσεὺς καὶ Διὸς
ὑφορέθη,
Ἐντόνοντο ἄρισον ἄμ' ἠοὶ κειαμένῳ
πύρ,
Ἐκπαμψαν τε νομῆας ἄμ' ἀρρομένους
σῖεσι.
Τηλέμαχον δ' περίσσηνον κύνες ὑλακόμα-
ροι,
Οὐδ' ὑλαον προσιόντω, νόησε δ' Διὸς Ὀ-
δυσσεὺς
Σάροντας τε κύνας, ὑπὸ δ' κτύπεσσι ἠλθε
ποδοῖον.

& cætera, quæ, vt ait ille, διὰ τ' εὐτελεσι-
των καὶ ταπεινοτάτων ὀνομάτων ἀπέκλειται.
& cætera, quæ, vt ait ille, διὰ τ' εὐτελεσι-
των καὶ ταπεινοτάτων ὀνομάτων πέπλεκται.
Sed totam ex iunctura gratiam mutuantur.
Hæc si latine reddantur, non possunt suos nu-
meros retinere, cum iisdem comparari possunt,
quæ in Moreto incerti authoris leguntur.

Membra leuat sensim vili demissa grabato,
Soliciteque manu tenebras explorat inertes,
Vestigatque focum: la sum, quem denique sen-
sit.

Paruulus exusto remanebat stipite fumus,
Et cinis obdūcta celabat lumina pruna:
Admonet his pronam summissa fronte lucer-
nam.

Et producit acu supas humore caventes
Excitat, & crebris languentem statibus ig-
nem.

Deinde.

Inde abis, assistit que mola, paruaque tabel-
la,

Quam fixam paries illos seruabis in vsu,
Lumina fida locat. Geminis tunc veste lacer-
tos

Liberat, & cinctus villosa tegmine Capra
Pernertis cauda silices, gremiumque mola-
rum.

Admonet inde manus operi, partem utram-
que:

LANA

Laua ministerio, dextra est intentæ labori.
 Hæc rotat assiduis gyris, & concitat orbem
 Trita Ceres silicium rapido decurrit ab icu,
 Interdum fessa succedit laua labori.
 Alternatque vices: modo rustica carmina can-
 tat,
 Agrestique suum solatur voce laborem.

Et quæ toto illo poemate continentur Ho-
 mericis ab Halicarnasseo allatis non dissimi-
 lia.

Hæc igitur, inquit, cum de humili materia,
 & per se humilia sint, ex decore numerorum
 mirificas habent venter. Neque verò id, tan-
 tum in versibus contingit, sed in soluta ora-
 tione, exemplum citat ex Herodoto.

Γύνη αὐ γὰρ σε δοκῶ πείθεσθαι μοι λέ-
 γοντι τὰ περὶ τῆ ἰδίας τῆ γυναικὸς ὅτι γὰρ
 ἀνταρχάνει ἀνθρώποις ὄντα ἀπιστότερα ἐφ-
 θαλμῶν. ποίειν ὅπως ἐκέλευε θεῶν γυμ-
 νήν. ὁ δὲ μέγα ἀναβοήσας ἔειπεν. Δέσποτα
 πῶς λέγεις λόγον οὐχ ὕψιστον. κελύων με δέ-
 σποταν τὴν ἑμὴν θεῶν ἀδελφὴν γυμνὴν, ἀμα δὲ χι-
 τῶνι ἐκδοσμένῳ στυγερῶς ἔλα χετὴν ἀδελφῆν.
 Hæc, & similia, quæ ex Cicerone infusa pos-
 sunt afferri, si dissoluas, μικροκομψα, ἀγενή,
 μαλθηκὰ, faciās necesse est. Porro tota stru-
 cturæ ratio continetur in periodis, de quibus
 dicendum est.

De præstantia numerosa orationis, & eius
 ὄντη.

CAPVT IV.

Magni illius Augustini vox est, mundum
 Dei canticum esse, & rectè quidem
 dixit, is enim est omnium musicorum,
 sine controuersia princeps, cuius nutu
 numerosissimus vniuersi concentus, per-
 petuas concordia seruat leges. Atque
 vt omnia certo quodam pondere, ac men-
 sura condidit, sic illa videntur ab ipsis cuna-
 bulis instillatam retinere numerorum sua-
 uitatem. Quid mirum igitur, si animus
 aurium nuntio naturalem quandam in se
 retinet omnium vocum mensuram? Homo
 profectò animal est natura musicum, & mu-
 sicæ vis per aurium sensus, quasi per animæ
 vestibula, si quando potentius illapsa est,
 sum delicato titillationis lenocinio mentem

Musica
 laus.

furripit, & miti quodam dominatu vendicat.
 Agrestes ipsi belluarum sensus, hac dulcedine
 mulcentur, & Ionis quidem Aquila apud
 Pindarum, vbi Apollinis iyræ audiuit, præ-
 darum, & fulminis oblita, iam conuientibus
 oculis mergitur in soporem. Tum fulmen ip-
 sum hac illecebra delinitum confidente pau-
 latim flammæ ardore languescit.

Quod si omnia, vel numerosa sunt, vel ip-
 sis numeris delectantur, non oportuit oratio-
 nem, egregium quoddam opus hominis, in
 quo pulcherrimæ mentis cælata est effigies,
 numerorum legibus esse destitutam. Quam-
 obrem, primum quidem nata sunt poetarum
 ingenia, quorum ars exquisito quodam
 flore dicendi luxurians mirifica suauitate e-
 loquentiam, vitamque perfudit. Ipsi
 deinde oratores, cum poetarum viderent
 artes florere laudibus, certos cursus,
 conclusionesque verborum inuenerunt, quibus
 illigata non modo ferretur contentius,
 sed etiam blandius se insinuaret oratio. Ita-
 que cum plerique veterum in fracta, vt sapi-
 us, atque amputata loquerentur, claudicarent,
 insisterent, & quasi inter saxa fractis, & relu-
 ctantibus aquis obstreperant, emerfit deinde
 illa scitissimè tornata circumscriptio, cuius
 primi auctores fuere Trasymachus, & Gor-
 gias, in quorum scriptis vidisses sublimia in-
 gredi, leuia duci, acria currere, delicata fluere,
 ad summum omnia ferri enucleata quædam
 ratione modulatiùs.

Ortus nu-
 merorum.

Hoc verò dicendi genus, vbi oppressis sua-
 uitate mentibus, per placere cœpit, vehemen-
 tius, non erubuit quidem fori subscilia, quan-
 quam in iusta pugna, vt in verborum dele-
 ctu tranquilliores, sic etiam in numeris seda-
 tiores esse oratores solent. Verum omnibus
 gloriosum, postea visum est, fluentem lar-
 gius orationis imperum vincite moderata
 lege numerorum, cum id præsertim eloquentiæ
 palæstram, & vltima quasi lineamenta
 conferat.

Qualis enim Vlysses apud Homerum Numerosa
 Palladis opera, alius, atque alius apparet. Mo-
 do enim paruus, rugosus, tordidus videba-
 tur.

Numerosa
 orationis
 præstantia
 illustratur
 e.g. i. s.
 multitudine.

πλωτῶ λευγαλέῳ ἐναλίγκι ἢ ἰγέρων.

ti.

Mox cum eundem ipsum virgula tetigisset
 Minerva, augusta, & spectabili specie, hya-
 cintinoque capillo cernebatur.

Na

Mé-